

Vistvæn innkaup og umhverfismál fyrir skrifstofur

Samvinna Fjármálaráðuneytis, Ríkiskaupa, Umhverfisráðuneytis og Umhverfisstofnunar

- Af hverju umhverfismál í innkaupum?
- Er skrifstofustarfsemi mengandi?
- Hvað eru vistvæn innkaup?

Vistvæn innkaup

„Vistvæn innkaup fela í sér að reynt er að velja þá vöru sem er síður skaðleg umhverfinu eða heilsu manna og ber sama eða lægri líftímakostnað samanborið við aðrar vörur og þjónustu sem uppfylla sömu þörf“

www.vinn.is

Ríkið hefur vistvænan innkaupamátt

Mátturinn = Magn innkaupa

Íslenska ríkið kaupir árlega vöru og þjónustu fyrir um 150 milljarða

Vistvæn innkaupastefna ríkisins

- Kaupandi gerir kröfu
- Seljandinn bregst við

Vistvæn innkaup

Vistvæn innkaup = Skynsöm innkaup

Meðvituð innkaup = Hagkvæm innkaup

Vistvæn innkaup $\neq$ mikill kostnaður

Spörum hráefni, þá spörum við peninga

Umhverfismál og innkaup?

Neysla hefur áhrif á umhverfið

1,5 kg

75 kg

1.500 kg

Vöruval er úrgangsvál

Efni í vörum

Í lofti, vatni, jarðvegi –
sest í vöðva, blóð, fitu, brjóstamjólk

Kokteiláhrif

- ✓ Hormónaraskandi
- ✓ Safnast fyrir í lífverum
- ✓ Krabbameinsvaldandi
- ✓ Ofnæmisvaldandi

Vöruval er lýðheilsuval

www.grænn.is

 **VISTVÆN
INNKAUP**
HUGSUM TIL FRAMTÍÐAR

Vistspor Íslendinga

- Samfélög manna eru ekki sjálfbær
    - Mengun, neysla, mannfjöldi
  - Lífur á yfirdrætti
    - Íslendingar þurfa að = **12 hektara land/mann**
    - Til eru í heiminum = **1.8 hektarar/mann**
- Íslensk útrás um allan heim = 6-7 jarðir

Er skrifstofustarfsemi mengandi?

- Hver eru umhverfisáhrifin af okkar starfsemi?

Er skrifstofustarfsemi mengandi?

Grænt bókhald Umhverfisstofnunar

- 40 kg pappír/ársverk
- 1,23 prenthylki/ársverk
- 2.488 kWh/ársverk

Hvað með ríkið – 20.000 starfsmenn?

Ríkið

- 800 tonn pappír
- 160.000.000 arkir
- 320.000 pakkar
- 19.200 tré

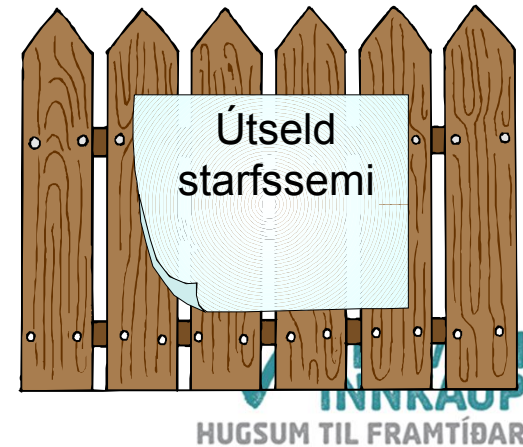
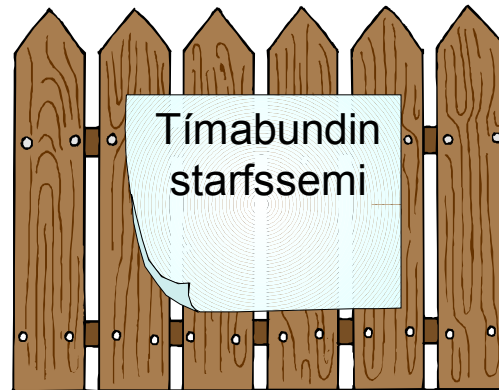
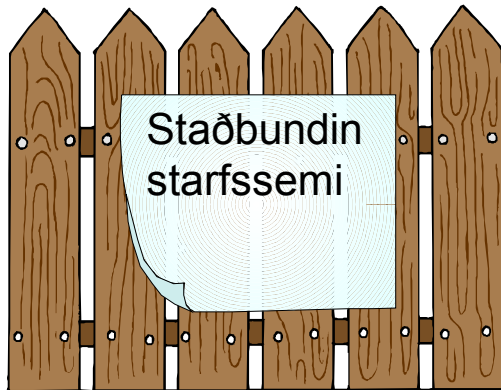
Ríkið

- 24.600 prenthylki
- 49.760 MWh = Búrfellsvirkjun 5 mánuði
- 1.560 tonn úrgangur í urðun

Hvað er grænt bókhald?

- Kortlagning neyslu og innkaupa
- Afmörkun starfseminnar
- Finna þætti starfseminnar sem hafa mest áhrif á umhverfið
- Fylgjast með þessum þáttum

Umhverfisþættir

Neysla sem hefur áhrif á umhverfið

- Aðföng
  - Pappír, blek, ræstivörur, matvæli o.fl.
- Samgöngur
  - Bílar, leigubílar, bílaleigubílar, rútur, flug
- Orkunotkun
  - Rafmagn og heitt vatn
- Úrgangur
  - Flokkaður vs. óflokkaður úrgangur

Grænt bókhald hjá UST

- Einfalt og afmarkað
- Excel skjal
  - Deilitölur m² og ársverk
- Breytt verklag við gagnasöfnun
  - Leigubílastöð, krókavigt
- Undirbýr vistvæn innkaup

Vistvæn innkaup

- Hvað getur kaupandinn gert?
  - Kortleggja,
    - þurfum að vita hvað við kaupum og hvað við viljum
  - Markmið
    - út frá grænu bókhaldi
  - Dagleg rúttína

HUGSUM TIL FRAMTÍÐAR

Vistvæn innkaup

- Hvað getur kaupandinn gert?
  - Pressa á seljanda
    - Auðvelt og aðgengilegt
    - Umhverfimerktar vörur og þjónusta
    - Seljandi bregst hratt við
      - Svansmerktar prentsmiðjur
eða ræstingarþjónusta

Dæmisaga frá Reykjavík

Frá hugmynd til árangurs!

Tvö ræstingarútboð (2009) settu umhverfisskilyrði m.a. um efnanotkun. Útboðin byggðu á ítarlegri þarfagreiningu í samráði við notendur.

Árangur útboðanna var eftirfarandi:

- Kostnaður vegna ræstinganna minnkaði um 50%, þ.e. um 90 milljónir/ári.
- Efnanotkun minnkaði um 65% í öðru útboðinu og 33% í hinu.
- Meira en 95% af efnum í ræstingunum eru umhverfisvottuð.
- Plastpokanotkun í skrifstofuhúsnæði minnkaði um 200 kg ári.
- Heilsusamlegra vinnuumhverfi.
- Aukin ánægja hjá starfsfólki Reykjavíkurborgar með ræstingarnar.
- Mikil fjölgun Svansvottana á Íslandi. Markaðshlutdeild Svansvottaðrar ræstingarþjónustu jókst úr því að vera minna en 10% árið 2009 í meira en 50% árið 2011.
- Stóraukið framboð af vistvænum ræstingarefnum og ræstingarvörum hjá söluaðilum á Íslandi.

Starfsmenn ríkisins er venjulegt fólk!

Hvernig vel ég umhverfisvænt?

Hvað er umhverfisvænt?

Hverjum get ég treyst?

Starfsmenn þurfa leiðbeiningar og skýr skilaboð

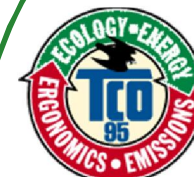
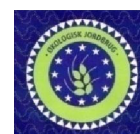
= Umhverfismerki

Merkjafrumskógurinn

EARTHCHECK

Varist grænpvott

- Misvísandi eða röng skilaboð
  - “Environmentally friendly”
  - “Chemical-free”
  - “Green”
  - “Natural”

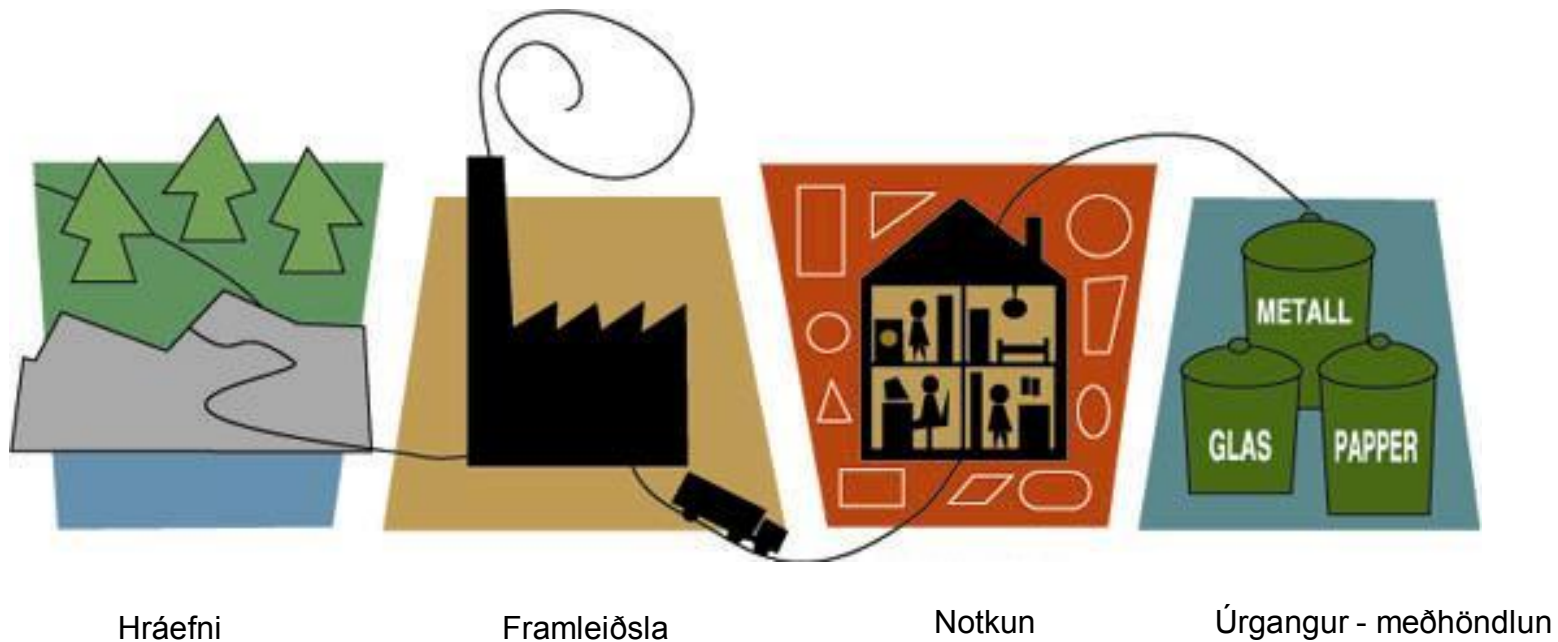
Viðurkennd umhverfismerki

- ISO 14024, tegund I
- Þróuð af sérfræðingum
- Tekin út af óháðum aðila
- Nota kröfur sem eru hertar reglulega
- Sértaek fyrir hverja vöru/þjónustu

Lífsferilsnálgun (life cycle approach)

Umhverfisáhrif vöru/þjónustu frá vöggu til grafar

Meira vöruúrval en halda mætti

VISTVÆN
UP
ÐAR

Vistvæn innkauphegðun

- Val við innkaup hjá stofnunum
  - Rammasamningar Ríkiskaupa með umhverfisskilyrði
  - Umhverfismerkt
- Hegðun
  - Endurnota, samnýta, skiptimarkaðir, draga úr óþarfa neyslu, kaupa meðvitað

Hvað gefa vistvæn innkaup okkur?

- Yfirsýn yfir neyslu/innkaup
  - Möguleika til hagræðingar/nýtni/sparnaðar
- Auðveldar markmiðasetningu
  - Verklag styður við eftirfylgni
- Umhverfispættir
  - Möguleiki á að lágmarka umhverfisáhrif
  - Framtíðarkostnaður v/umhverfisáhrifa

Heimavinna:

- Fyrstu skrefin
- Bréf til birgja
- Innkaupagreining – yfirlit innkaupa
- Aðgerðalisti – verklag innkaupa
- Hugmyndalisti – vistvænni starfsemi

NJÓTUM UMHVERFISINS OG STÖNDUM VÖRÐ UM ÞAÐ SAMAN